ADAK ve HÜKÜMLERİ

- {يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا}

- ***(Ebrar) kullar, şiddeti her yere yayılmış olan bir günden korkarak verdikleri sözü yerine getirirler.***

Adak Nedir?

- Allah'u Teâlâ'ya ibâdet maksadıyla mükellef olmadığı halde mübah olan bir işi yapmayı kararlaştırmak, kişinin öyle bir ameli kendisine vâcip kılması ve bunu yapacağına dair Allah'a söz vermesine Adak denir.

Adakta Niyet Nasıl Olmalı?

- Allah rızası için yapılan adaklar Allah katında geçerlidir. Yalnız Allah'ın rızası gözetilirse böyle bir ibâdetten sevap elde edilir. Sırf Allah rızası için oruç tutmak, sadaka vermek, Kur'an okumak namaz kılmak gibi. Ancak sırf dünyevî bir maksat uğruna yapılan adaklar geçerli değildir. "Falan bir işim olursa şu kadar oruç tutacağım", veya şu kadar sadaka vereceğim demek gibi. Buna benzer dünyaya yönelik

isteklerin olması halinde yapılan adaklarda sırf dünyevî bir arzu taşıdığından ibâdetlerde aranan ihlâs ve Allah rızası özelliği kaybolmuş olmaktadır.

- Şarta bağlı olan adak, şart edilen şeye karşılık olarak yapılmamalı, Allahü teâlâya şükür olarak yapılmalıdır
- Aslında böyle bir adak Allah'ın takdirini değiştirmez Mukadder ne ise o olur Fakat her ne olursa olsun "falan işim olsun, şöyle böyle oruç tutacağım, sadaka vereceğim " gibi adakları yaptıktan sonra mutlaka yerine getirmek vâcip olur
- "Yüce Allah'ın rızası için kurban keseyim" veya "Nezrim olsun kurban kesip etini fakirlere sadaka olarak vereyim" diye yapılan bir nezir geçerlidir. Fakat: "Şu hastalıktan iyi olursam, bir koyun keseyim" veya "Falan türbe için bir kurban keseyim" gibi nezirler, söz vermeler bir nezir hükmü taşımaz. Allah'ın rızasından başka bir kimse adına kurban kesilmesi caiz değildir.

- "Falan kimseye şu kadar para adadım, falan türbeye şu kadar mum adadım, falan zatın gelmesi için kuban keseceğim" gibi sözler caiz değildir. Hele bir ölü hakkında: "Ey mübarek zat! Sen benim şu işimi yoluna koyarsan, şu hastama şifa verirsen, şu kayıp malımı bana geri çevirtirsen, senin türbene şu kadar şey harcayayım" şeklindeki adaklar batıldır, haramdır.
- Belki: "Allah rızası için şu fakire şu kadar para vermek adağım olsun, Allahü Teâlâ hastama şifa verirse, şu kayıp malı bana geri döndürürse, Hak rızası için sadaka vereyim, kurban kesip etini sadaka vereyim, onların mescitlerine hasır ve zeytinyağı alayım" şeklinde bir adak yapılabilir.

Tarih Boyunca Adak

- Allah'ın rızasını ve yardımını istemek maksadıyla yapılan bu ibâdet genellikle bütün semâvî dinlerde vardır Kur'an-ı Kerim'de Hz Meryem ile ilgili olarak anlatılan kıssada annesinin şöyle dediği ve adakta bulunduğu ifade edilmektedir:

- إِذْ قَالَتِ امْرَأَةُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

- ***Hani İmran'ın karısı şöyle demişti: 'Rabbim' karnımda taşıdığım çocuğu sadece sana hizmet etmek üzere adadım Bunu benden kabul buyur Allah'ım sen her şeyi çok iyi işiten ve çok iyi bilensin.***[1]

---

[1] Al-i İmran, 3/35.

- Ve yine Hz Meryem'e şöyle hitap edilmişti:

- ...فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ الْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِي إِنِّي نَذَرْتُ لِلرَّحْمَنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ الْيَوْمَ إِنسِيًّا

- ***...İnsanlardan birini görürsen "Rahman olan Allah'a konuşmama orucu adadım bugün kimseyle konuşmayacağım" de![2]***

---

[2] Meryem, 19/26.

- Yalnız Semâvî dinlerde değil, kısmen semâvî din özelliği ve kalıntıları taşıyan bazı toplum ve dinlerde de adak inancına rastlanmaktadır Yahudi ve Hristiyanların yanı sıra eski Çin, Türk ve Arap toplumlarında adakların yapıldığı bilinmektedir
- Adağın Hz Peygamber tarafından yasaklandığını ileri sürenler olmuşsa da, bu adaklar insanı kaderden müstağni kılmaya sürükleyen anlayışlara dayalı olan adaklardır Çünkü yapıldıktan sonra mutlaka yerine getirilmesi kesin olarak emredildiğine ve bu konuda gayet açık hükümler bulunduğuna göre, yasaklanmış bir hususun yapıldıktan sonra yerine getirilmesi isteniyorsa burada yasaktan söz edilemez.

Adağı Yerine Getirmenin Hükmü:

- Adak, yemin keffâretinde olduğu gibi yerine getirilmesi kişinin İslâmî hükümlere olan sadakatine bağlıdır Böyle bir adağı yaptıktan sonra onu yapmaması halinde İslâm devleti yetkilileri ibâdeti ihmal ettiğinden dolayı onu bu konuda zorlayamazlar Ancak Cenab-ı Hakk Kur'an-ı Kerim'de ***"Nezirlerini edâ etsinler"*** (el-Hacc, 22/29) buyurmaktadır.

Adağın Kısımları:

- **A- Şarta bağlı olan adaklar**
- Bunlara ıstılâhî olarak "Muallak Adaklar" denir Muallak adaklar ikiye ayrılır:
- 1- Bazı hususların gerçekleşmesine ve yapılmasına bağlanan adaklar. Meselâ 'Hastalığım geçer ve iyileşirsem şu kadar oruç tutacağım' veya 'Şu kadar kurban keseceğim' şeklinde yapılan adak gibi Bu hastalığı geçerse bu ibâdeti derhal yerine getirmek gerekir. Böyle bir adağı daha sonra yapmak her ne kadar câiz ise de hemen yerine getirilmesi daha sevaptır.
- 2- Bazı iyi ve güzel hususların gerçekleşmemesi ve yapılmaması için adanan adaklar Örneğin, 'Falan kimse ile konuşursam şu ibâdeti yapmak üzerime vâcip olsun' şeklindeki adaklar gibi Burada koşulan şart falan kimse ile konuşmamadır. Bu şarta rağmen o kimse ile konuşulursa

adağı yerine getirmek yahut bunun yerine yemin keffâreti ödemek gerekir.

- Genel olarak belli bir şarta bağlanan adaklar belirtilen şartın gerçekleşmesinden önce yapılmazlar Örneğin 'Falan işim olursa şu kadar oruç tutacağım' diye adak yapılıp o işi gerçekleşmeden adadığı orucu tutarsa adağını yerine getirmiş olmaz Adı geçen işi gerçekleşince yeniden o orucu tutması gerekir
- Aynı şekilde bu tür bir adak belirli bir zaman, yer ve kişilere yahut belli bir şekle bağlanırsa mutlaka bu belirlenen şekilde yapılması şart değildir. Meselâ 'Falan işim olursa falan gün veya falan ay oruç tutacağım, şu parayı falan adama vereceğim', yahut şu kadar namazı falan camide kılacağım' dese belirtilen işi gerçekleşince belirttiği gün veya ayda oruç tutması şart değildir. Zikrettiği kişiye belirlediği parayı vermesi yahut söylediği camide namaz kılması şartı aranmamaktadır. Orucunu istediği bir zamanda tutması, sadakasını istediği kimseye vermesi, namazını istediği herhangi bir camide kılması mümkündür.

- **B- Şarta bağlı olmayan adaklar**
- Bunlara da "Mutlak Adaklar" adı verilmektedir Bu tür adaklar da ikiye ayrılmaktadır
- 1- Belirli (muayyen) adaklar: Şarta bağlı olmadan yapılan adaklardır Meselâ 'önümüzdeki perşembe günü oruç tutacağım' gibi
- 2- Belirli olmayan (Gayr-i Muayyen) Adaklar: Bu tür adaklar da hiçbir şart ve zamana bağlı olmayan adak türleridir Meselâ "Şu kadar gün oruç tutacağım" diyerek hiçbir şart ve zamana bağlamadan bir müddet oruç tutmayı adamak gibi
- Bütün bu hükümlere göre Mutlak yani bir şarta bağlı olmadan adanan oruçların kesin olarak yerine getirilmeleri gerekir Belirli bir zamanda yapılması adanan adak başka bir günde kaza edilmelidir Aynı şekilde bu tür mutlak adaklarda belirli bir yer ve kişi ile belirli bir miktar da önemli değildir Mühim olan bu adakların yerine getirilmesidir Belirlenen yer, kişi ve miktarlar değiştirilebilir.

Adağın Şartları:

- Adanan şeyin yapılmasının lâzım olması için, şunlara uygun olması gerekir:
- 1- Bir farz-ı ayn veya vâcib cinsinden olması lâzımdır Meselâ oruç, namaz, sadaka gibi (Şu işim olursa, yüz metre koşacağım) şeklinde bir adak sahîh olmaz.
- 2- Başlı başına bir ibâdet olması lâzımdır Meselâ abdest almak başlı başına bir ibâdet olmadığı için adak olmaz
- 3- Kendisi günah olmamalıdır Harâm bir şeyi adamak yemin olur Bunu yapması günah olur Meselâ birini öldürmeyi adayan, onu öldürmez, yemin kefareti verir.

- Rasulullah buyurdular ki:
- مَنْ نَذَرَ أَنْ يُطِيعَ اللَّهَ فَلْيُطِعْهُ، وَمَنْ نَذَرَ أَنْ يَعْصِيَهُ فَلاَ يَعْصِهِ
- *“Kim Allah'a itaat etmeyi adarsa hemen itaat etsin. (adağını yerine getirsin) Kim de Allah'a karşı günah işlemeyi adarsa, sakın isyan etmesin.(bu adağını yerine getirmesin)”*[3]
- Bayram günü oruç tutmak harâmdır Fakat orucun kendisi harâm olmadığı için kurban bayramı günü oruç adamak câiz olur Başka gün tutması lâzım olur. Bunun gibi nâfile namazı cemâatle kılmayı adayan kimse, mekrûh işlememek için, bu namazı yalnız başına kılar.
- 4- Yapması kendine zâten farz olan bir şeyi adamak sahîh olmaz Meselâ bu seneki Ramazan orucumu tutacağım demek adak olmaz

---

[3] Buhari, Muvatta.

- 5- Adanan şeyin mal olması, mülkündekinden çok olmaması ve başkasının malı olmaması lâzımdır Meselâ bir kimsenin, gözünü falanca kimseye vermek için adaması sahîh olmaz. Bir milyon lirası olan, bir milyar lira sadaka vermek için adakta bulunsa, bir milyonu verir (Oğlumun hastalığı iyi olursa, onun maaşından bir hayvan keseceğim) diye adakta bulunmak sahîh olmaz Kendi malından adaması lâzımdır.
- 6- Adanan şey bir malin sadaka olarak verilmesi ise, adanan mal adağı yapanın malından ve servetinden fazla olmamalıdır Çünkü adağı yapan kimse ancak mal varlığı kadar bir tasaddukta bulunabilecektir Ayrıca başkasının malini tasadduk etmeyi adamak da câiz değildir
- 7- Adayanın akıllı, bulûğa ermiş yani ergin olması gerekir Adağı yapan kimsenin aklından hasta olmaması, çocuk yasta bulunmaması gerekir Erginlik çağına ulaşmamış olanlarla delilerin yaptığı adakların yerine getirilmesi zorunlu değildir.

- **Adak Kurbanı:**

- Adanılan şey bazen kurban olabilir Bu durumda şu iki hususa dikkat edilmelidir:
- 1- Kurban davar, sığır ve deve gibi dört ayaklı hayvanlardan olur Tavuk, kaz ve hindi gibi iki ayaklı hayvanlardan kurban olmaz
- 2- Kurbanın etinden onu adayan kimse ile usûl ve füru yiyemezler Kurbanın eti fakirlere tasadduk edilir Şayet yerlerse yedikleri miktarın değerini fakirlere vermeleri gerekir.

Adak Konusundaki Bazı Sorular ve Cevapları:

- **Soru:** Hastam için bir adak kesmek istiyorum Horoz kurban olur mu?
- **Cevap:** Adak ile adak kurbanı ayrıdır (Hastam iyi olursa, Allah rızâsı için bir horoz kesip etini fakire tasadduk edeceğim) diyen, horozu keser ve etini bir fakîre verir. Fakire tasadduk edeceğim demese de, adak edilen şey, fakirlere verileceği için sahîh olur. (Horoz kesmek nezrim olsun) demekle adak sahîh olur.
- (Hastam iyi olursa, Allah rızası için bir kurban keseceğim) derse o takdirde Kurbanlık hayvanlar deve, sığır ve davardır. Bu hayvanlardan başkası kurban olarak adanmaz. Bunun için horozdan kurban adamak câiz değildir
- **Soru:** Adanmış olan bir adak kesilmeyip yerine parası tasadduk edilebilir mi? Adak verilen yer bende et fazla var deyip adağı

sahibinden habersiz paraya çevirip kullanabilir mi? Adağı adayan kimse ben adak adadım ama siz isterseniz parasını kullanın derse ne olur?

- **Cevap:**Herhangi bir şarta veya zamana bağlı olarak yapılmayan adaklar, adak yapıldıktan sonra gerçekleştirilmeye çalışılmalıdır. Mesela kişi herhangi bir şarta bağlı olmadan "Allah rızası için şu kadar oruç tutacağım", "kurban keseceğim" gibi adakta bulunursa eğer adak için bir gün belirtmişse o gün, eğer belirtmemişse en yakın zamanda adağını yerine getirmelidir. Herhangi bir şarta bağlı adaklara gelince, -şu işim olursa oruç tutacağım, okulu geçersem kurban keseceğim diyen kişi gibi- bu gibi adaklar şartlar oluştuğu anda hemen adak yerine getirilmelidir.
- Kişi eğer para vermek, camiye yardım etmek, yurtlara yardım etmek amaçlı, yani tasadduk niyetiyle adakta bulunmuşsa bu adağını istediği yere verebilir. İsterse yardım edeceği yerin ismini belirtse bile, bu adağını ismini belirttiği yere değil de başka bir yere verebilir.

- Kurban kesmeyi adayan kimse bu bağışını başka zamanda başka yer ve şahıslara verebilir.
- Hanefi mezhebine göre adakta illaki belirli bir malı veya belirli bir fakiri tayine de itibar edilmez. Cinsi ve miktarı aynı olduğu müddetçe adak edilen malın cinsi ve miktarı aynı olmak şartıyla başka bir mal başka bir fakire de, veya adanan yere değil de başka bir yere verilebilir. **Ama burada unutulmaması gereken husus ise, cinsin ve miktarın değişmemesidir.**
- Bir örnek vererek konumuz aydınlatmaya çalışalım. Bir kişi bir kurban adamışsa adadığı küçük baş hayvansa ister koyun keser ister keçi keser fark etmez. Koyun adasa koyun yerine aynı fiyata ve aynı şartları taşıyan bir keçi kesse herhangi bir sakıncası yoktur. Büyük baş hayvan adamışsa ister inek ister manda ister düğe isterse sığır keser bunda farklılık yoktur. İnek adasa düğe kesebilir, Sığır adasa miktarı aynı olmak şartıyla inek kesebilir. Ancak cins değişince kurban adayanın adağı gerçekleşmemiş olur

- Oruç adayanın oruç adağı yerine namaz kılamayacağı gibi, namaz adayanın oruç tutamayacağı gibi, Kurban adayan kimsenin kurbanın parasını vermekle, veya et fazla olduğundan dolayı adağı alan kişinin kurbanı değil de parayı kabul etmesi, veya kurban yerine parasının kullanılmasına müsaade edilmesi caiz değildir.
- Sonuç itibariyle adak adayan kendisine bir sorumluluk yüklemiş demektir. Bu sorumluluk ise ne yüklemişse onu ifa etmekle mümkündür. Bu sebeple ne adamışsak adadığımız şeyi yerine getirme sorumluluğumuz vardır. Adadığımız yer, kendisine vermeye söz verdiğimiz şahıslar veya cami gibi okul gibi yurt gibi yerler değişebilir, yani vermek istediğimiz yerin dışında başka bir yere verebiliriz. Adadığımız şey ne ise onu yerine getirmemiz gerekir. Cinsi ve miktarı aynı olmak şartıyla da adadığımız şeyin dışında da aynı cins ve miktardaki bir şeyle adağımızı gerçekleştirebiliriz.

Unutulan Adaklar:

- Adaklar, Allah'ın takdirini değiştirmez. Bunu bilerek, ileride olacak bir şeyin en hayırlısı olması temennisiyle Allah'a dua etmek en doğru yoldur.Eğer kişi, adakta bulunmuşsa onu yerine getirmesi dinen vaciptir. Ancak kişi, bunu alışkanlık haline getirip neyi nereye nasıl adadığını unutmuşsa, bu durumda kanaatine göre hareket eder. Bununla birlikte mü'min, yapılan kusur ve hatalardan ötürü tevbe etmeli, kendisine sevap kazandıracak ameller işlemelidir.

Olması İstenmeyen Bir Şey Hakkındaki Adaklar:

- Olması istenilen bir şarta bağlı nezir, o şartın gerçekleşmesi halinde yerine getirilmesi vacib olur. Olması istenmeyen bir şarta bağlanmış bulunan bir nezre gelince, bunda adak yapan serbestir. Şart gerçekleşince, dilerse nezrini yerine getirir, dilerse yalnız yemin keffareti öder. Sahih olan budur.
- Örnek: "Şu nimete kavuşursam bir ay oruç tutayım" diye adak yapan kimse, o nimete kavuşunca bir ay oruç tutması vacib olur. Çünkü şart kılınan nimet, adak sahibi için istenen şeydir.
- Aksine olarak; bir kimse kendini yalan söylemekten engellemek için: "Eğer yalan söylersem, bir ay oruç tutmak nezrim olsun" diye nezrettiği halde yine yalan söylerse, serbestir. Dilerse bu adağını yerine getirir, bir ay oruç tutar. Dilerse yemin keffareti öder. Çünkü şart koştuğu yalan söyleme işi, kendisince istenen şey değildir. Bu nezir bir nevi yemin demektir.

Vaktinden Önce Yerine Getirilen Adaklar:

- Bir şarta bağlanmış olan bir nezir, o şartın bulunmasından önce yerine getirilemez. "Falan zat gelince üç gün oruç tutayım" diye nezreden kimse, daha o zat gelmeden üç gün oruç tutacak olsa, nezrini yerine getirmiş olmaz.
- Bir vakte kadar izafe edilen bir oruç, o vaktin gelmesinden önce tutulursa, İmam Azam ile İmam Ebû Yusuf'a ,göre caiz olur. İmam Muhammed'e göre caiz olmaz. Receb ayında tutulması nezredilen bir orucun daha önce gelen Rebiulahirde tutulması gibi...
- "Bir sene oruç tutayım" diye mutlak şekilde yapılan bir nezirden dolayı, hilâllere göre tam bir sene oruç tutulması gerekir. Şöyle ki: Eğer arka arkaya devamlı tutulması söylenmemiş ise, bu oruç değişik günlerde tutulabilir. Eğer fasıla vermeden tutulursa, otuz beş günün kazası

gerekir. Bunun otuz günü ramazana ve beş günü de bayramlara raslayan günlere karşılıktır. Böyle nezreden kadın ise, bu yıl içinde tutmayacağı adet günlerini de kaza etmesi gerekir.

- Fakat böyle bir yıl aralıksız oruç tutulması nezredilirse, Ramazan günlerini kaza etmek gerekmez. Çünkü böyle bir sene Ramazandan dışta kalamayacağı için, Ramazan günleri bu nezirden ayrı tutulmuş gibi olur.
- "Nezrim olsun ki, yalan söylemeyeyim, nezrim olsun ki, falan yere girmeyeyim" gibi sözler, "Ahdim olsun" yerinde birer yemin sayılır. Buna göre, yalan konuşsa veya o yere gitse, yalnız yemin keffareti gerekir. "Üzerime nezrolsun" sözü de böyledir. Ancak bu sözlerle sadaka vermek, oruç tutmak, haccetmek gibi bir ibadet niyeti olursa, o zaman o ibadeti yerine getirmek gerekir.Yalnız: "Nezrim olsun" denilmesi de böyledir. Bu halde bakılır: Eğer bununla herhangi bir sayı

olmaksızın oruca niyet edilmiş ise, üç gün oruç gerekir. Miktarsız sadakaya niyet edilmişse, on fakire birer fitre mikdarı vermek gerekir.

- Nezirde kasd ve kasıdsızlık (hüküm bakımından) eşittir. Buna göre "Allah için bir gün oruç tutayım" diyecek yerde yanılarak: "Bir ay oruç tutayım" denilse, bir ay oruç tutulması gerekir. Bu ayı belirlemek nezreden kimseye aittir. Nezrin arkasından hemen oruca başlanması şart değildir.
- Oruç tutmak üzere yaptığı adaktan dolayı üzerine kaza gereken kimse, bu kazayı geciktirip de kocasa (şeyh-i fani olsa) veya geçimini kazanmak için pek zor bir sanat ile meşgul bulunsa iftar eder, her gün için fidye verir. Fakirliğinden dolayı fidye vermeye gücü yetmezse, Yüce Allah'dan mağfiret diler. Çünkü Yüce Allah'ın mağfireti boldur, merhameti geniştir.
- Bir kimse: "Bir ay oruç tutayım, itikâfda bulunayım" şeklinde nezrettiği halde,henüz bir gün geçmeden vefat etse, kendisine bir ay oruç tutmak

veya itikâfta bulunmak gerekir. Ayın belli olup olmaması eşittir. Bu halde her gün için bir fidye verilmesini vasiyet etmesi gerekir, vasiyet bulunmadığı takdirde varislerinin izinleri ile bu fidye terekesinden verilebilir.

- Fakat bir kimse hasta olduğu halde böyle bir nezirde bulunup da iyileşmeden vefat etse, kendisine bir şey gerekmez. Amma arada bir gün dahi olsun, iyileşmiş olsa, bir aylık fidye vasiyet etmesi gerekir. İmam Muhammed'e göre, yalnız sağlığa kavuştuğu günler miktarı fidye vasiyet etmesi gerekir.